

EDITORIÁL

Vážení čitateľa,

začínáme ďalší ročník časopisu *World Literature Studies*, v ktorom by sme chceli pohľad na literatúru rozšíriť, ale súčasne aj prehĺbiť. Hoci sa to môže zdať neuveriteľné, mnohé aspekty literatúry, ktoré sme si predtým nevšímali, sa nám jasnejšie ukážu až z odlišnej perspektívy vnímania.

Takou odlišnou perspektívou by mohol byť napríklad priestor v literatúre a mimo nej. Hoci kategórie priestoru boli teoreticky podrobne rozpracované najmä v súvislosti s časom, niektoré práce uvažovali o ich konkrétnych prejavoch priamo v umeleckých dielach. Spomeňme si napríklad na analýzy priestoru, iniciované výskumom D. Hodrovej v kolektívnej práci *Poetika miest* (1997), alebo staršie a dobre známe diela G. Bachelarda, z ktorých spomenieme iba knihu *Poetika priestoru* (česky 2009). Pritom si každý uvedomuje, že umelecké dielo vyjadruje nielen vlastný kultúrny priestor, ale aj hodnotenie iných, často cudzích a odlišných priestorov, pričom diferenciácia sa netýka iba vonkajšieho priestoru, v ktorom dielo vzniká, ale aj jeho vnútornej konštrukcie a ideí.

Niektoré predstavy priestorov rozdelených na vlastné a cudzie, západné a východné, sa stali schémami. Dvojice ako Východ – Západ, Balkán – Európa, orientalizmus – okcidentalizmus vychádzajú z binárneho chápania a vnášajú do diania opozičnosť. Lenže ani priestor, ani umelecký proces nie sú iba binárne. Predstavy o nich pozostávajú z dvoch, často si odporujúcich prvkov, pretože inak by sa nedokázali navzájom definovať. Súčasné úvahy si všímajú najmä prepojenosť, prelínanie priestorov, hybridné zhluky rôzneho pôvodu v diele alebo v prostredí, v ktorom vzniká a pôsobí. Pokusom, ako vyjadriť heterogenosť kultúrnych priestorov, je tzv. tretí priestor, tretí svet, „third word“, v ktorom sa zmiešavajú zdanlivo nesúrodé a odlišné prvky do synkretického celku.

Literárni historici J. Neubauer a M. Cornis-Pope sa pokúsili zachytiť prepájanie odlišných kultúrnych, jazykových, etnických, náboženských, ale aj estetických prvkov v kultúrach a literatúrach strednej a juhovýchodnej Európy v práci *Dejiny literárnych kultúr: spájanie a rozpad v 19. a 20. storočí* (Benjamins, 2004–2007). Popri ich prístupe však existujú aj iné modalities stvárňovania priestoru v umeleckom diele – kultúrne predstavy priestoru ako krajiny, vidieka a mestských osídlení. V kultúre sa často stretávame aj s pokusmi o definovanie limitov, hraníc, cudzosti a nezrozumiteľnosti. Kultúrna topografia a topológia sa pokúša zachytiť hybridizáciu priestorových predstáv a ich hodnotové premeny. Podobne konštrukcia a dekonštrukcia priestorov na rovine diela (textu, diskurzu), ktorá je vlastne formou intertextuality.

Hoci priestor tohto periodika nedáva možnosť vyjadriť sa k danej téme vyčerpávajúco, ba ani dôslednejšie načrtnúť jej výskumné orientácie, pokúsili sme sa aspoň pootvoriť možnosti rôznych pohľadov a poukázať na význam takto orientovaného výskumu.